

Spomini

Čeprav je večina spominov že zelo, zelo daleč, pa se mi zdi, da se je vse skupaj dogajalo nedolgo nazaj. Kako smo včasih živeli na Jesenicah, bi dopolnil z opisom, kako smo včasih delali na Jesenicah ali točneje, kako smo včasih delali v Železarni Jesenice. Tu zapisano pa je le delček vsega. Čeprav je bilo večkrat tudi težko, so spomini vseeno lepi in nepozabni.

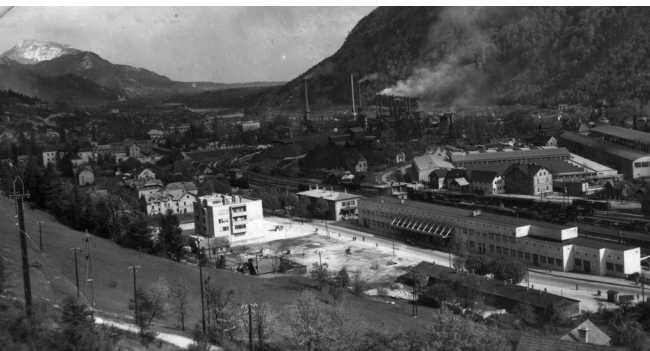
Jesenice sem spoznal v otroških letih, ko sem leta 1939 in 1940 obiskoval prvi in drugi razred osnovne šole, ki je bila v stavbi sedanje gimnazije. Že kot deček sem občudoval vse, kar je bilo takrat sestavni del železarne, ropot, visoke dimnike, iz katerih se je valil dim, ter hrumenje plavžev in martinovk. Največji vtis pa sta name naredila žerjava v skladišču starega železa ob cesti pri stavbi bivše glavne pisarne. Takrat si nisem niti mislil, da me bo vse to spremljalo skoraj celo delovno dobo.

Življenjska pot me je vodila najprej v Bosno, v Rudnik Ljubija, kjer sem bil dve leti zaposlen v spremljevalnih obratih elektrarna in elektro omrežje rudnika železove rude. Na Jesenice sem se vrnil 02. 11. 1945 kot mnogi iz Bosne, ki so se želeli zaposliti v železarni na Jesenicah.

Prvi zanimiv trenutek je bil ob sprejemu na kadrovski, ko mi je tam zaposlena tovarišica razlagala, kam moram na zdravniški pregled. Kam natančno moram iti, pa sem zaključil kar sam ter ji s tem dal vedeti, da vse skupaj dobro poznam. Na zdravniškem pregledu me je, sedaj že pokojni, zdravnik Milan Čeh ob pogledu na moje ne preveč delavske roke vprašal v tedanji »jugoslovanščini«: »Pa kako češ ti raditi sa ovim finim ručicama?« Po slovensko sem mu odvrnil, da bolj z glavo in svinčnikom. Presenečeno me je pogledal in brez komentarja potrdil sprejem. Tega dogodka se je tudi po dolgih letih večkrat spomnil.

Po sprejemu so me napotili v stavbo obrata energije, ki je zajemal plinsko in vodno energijo, toplotno energijo in elektro energijo, kjer sem tudi začel delati. Sodelavci so me odlično sprejeli in me takoj vzeli za svojega. Spoznavanje delovnih nalog in delovnega področja je bilo takratnemu času primerno, vse je bilo strokovno, tajno in politično. Na strokovnem področju sem od sodelavcev prejel vse strokovno znanje, ki so ga imeli in ga nesebično prenesli tudi meni, saj so vedeli, da ga bom potreboval za svoje delo. Ko se danes ozrem v tiste čase, je bil razvoj res očiten in celo presenetljiv.

Od skoraj zasilnega priklopa ŽJ na državno omrežje (DES), ko je bilo razmerje 90 % lastne energije in 10 % nakupa, je do mojega odhoda nastalo 5 % lastne in 95 % kupljene energije. Visoko napetostna omrežja so se podeseterila in delček tega razvoja sem bil tudi jaz.

Razglednica Jesenic iz leta 1953, last Mladena Klepiča

Spomini so preširoki, zato bi se usmeril le na delček dela, ki sem ga opravljal in je ob mojem odhodu prešlo v druge roke.

Predhodnica ŽJ je bila Kranjska Industrijska Družba, ki je že zelo zgodaj (leta 1909) posodabljala svoje obrate in pričela, poleg vodnega pogona turbine, uporabljati tudi električno energijo za pogone in

razsvetljava. Vzporedno z notranjo posodobitvijo so le-to razširili tudi za razsvetljava v svojih stanovanjih, predvsem pri vodilnem kadru. Ta sistem je uporabila tudi naslednica, to je ŽJ, in napajala področja ob Cesti železarjev, Staro Savo, Podmežaklo, okolico obratov na Javorniku, Stražo in stavbe okoli hidro elektrarn in daljnovidov do Pernikov, Krede in doma na Mežaklji. Skupaj je bilo ob mojem prihodu preko 850 odjemalcev. Nekateri so plačevali porabljeno elektro energijo neposredno železarni preko računov. Za ostali gospodinjiski odjem pa je bilo postavljeno delovno mesto inkasanta. Njegova naloga je bila popis stanja števecv, obračun porabljene elektro energije in kasiranje. Kmalu sem dobil nalogo, da uredim in nadziram to področje. V železarni se do tedaj s tem niso posebno ukvarjali in temu primerno je bilo tudi stanje. Razen spiska vseh odjemalcev ni bilo ničesar. Po uskladitvi z državnim distributerjem, Elektro Žirovnica, smo ugotovili, da je bilo kar nekaj uporabnikov, ki so se elegantno izognili plačevanju. Na splošno s tem posebnih težav sicer ni bilo. Držali smo se pač zakona o plačevanju električne energije in tarifnega pravilnika. Vse je torej potekalo normalno in pošteno, sploh če upoštevam današnje čase. Ker pa stvari ponavadi niso idealne, so se seveda pojavile tudi težave, na primer finančne težave posameznika, ki enostavno ni zmožgal plačati računa. Ja, to se je tudi včasih dogajalo. No, v takih

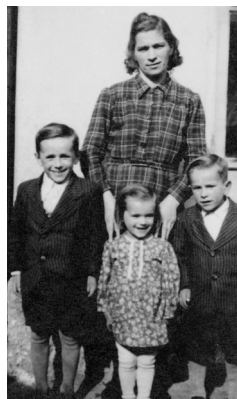
primerih smo znali presoditi, ali gre res za težave, in smo znali zamižati na eno, po potrebi pa tudi na obe očesi. O tem nismo preveč razpravljali in spraševali, enostavno smo to naredili in včasih komu pomagali iz težav, v katerih se je znašel. Naj omenim primer, ko se je na števcu za porabljeno električno energijo pri delavki samohranilki, kljub skromnemu življenju v malem najemniškem stanovanju, kar naenkrat pokazala nekajkrat večja poraba kot navadno. Ko se je potožila inkasantu, smo primer seveda raziskali in ugotovili, da je bližnji sosed ugotovil, da porabo vtičnice v njegovi sobi beleži sosedov števec. Problem smo rešili tako, da je bilo prav za obe strani. Takih primerov je bilo še nekaj. Zanimivo pri večini pritožb je bilo, da so se največkrat pritoževali dobro situirani odjemalci, ki so si, po eni strani, malo po svoje razlagali pravila plačevanja porabljene energije, po drugi strani pa so imeli prav poseben denar, tak lepljiv, ki jim je šel zelo težko iz rok. Na srečo so se časi kmalu spremenili in vse skupaj je prevzelo distribucijsko podjetje Elektro Žirovnica.

Franci Fon

Tako je bilo v predelu Jesenic, imenovanem Sava

Kako naj začnem te spomine na življenje pred skoraj osemdesetimi leti, ko sem se rodil na Savi, kot so takrat imenovali ta predel Jesenic. Morda nekako takole:

Bil sem jokav otrok in čez cesto je stala moja sosedka, velika, ogromna *fabrika*, polna gnoja, plina, prahu, smradu in še številnih drugih negativnih pojavov za prebivalce ožje in širše okolice. Najbolj osupljivo pri vsem tem pa je bilo, da je v to *fabrko* ob šesti uri zjutraj, drugi uri popoldan in deseti uri zvečer hodilo na delo okoli 6500 ljudi, ki so služili denar za preživljanje svojih družin. Tega se takrat niti nisem zavedal, vedel sem le, da je tam nekje znotraj *fabrike* strašansko ropotalo in se je kdaj pa kdaj iz enega od šestih dimnikov, ki so bili vidni daleč naokoli, pokazal velik plamen. Vedel sem, da to ni

Fonova družina leta 1943, desno Franci Fon, last Francija Fona